

Țara Noastră

FONDATOR: ~~ORGANIZAREA~~ ~~ORGANIZAREA~~ GAZDASĂGI AKA
KÖNYVTÁRA

ANUL VIII No. 6

27 FEBRUARIE 1927

În acest număr: *Studentii de Vintilă Russu Șirianu*; *Veneția*, poezie de *Zaharia Bărsan*; *Toader Vidican*, țărănul de după război de *Gh. Tulbure*; *Voevodul fără nume* de *Adrian Maniu*; *Proiectele d-lui Garoffid* de *Ion Iacob*; *Note feminine* de *Otilia Cazimir*; *Insemnări literare* de *Al. Lascarov-Moldovanu*; *Cronica teatrală* de *T. Arghezi*; *Insemnări*: *O bună tovarășie*; *Biserica și politica*; *Omul care tace*; *O lecție de parlamentarism*.

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA DONICI No. 6

Un exemplar 10 Lei

Tara Noastra

Studentii

Războiul. — prin răscolirea profundă pe care a produs-o în organismul statului, în sufletul colectiv și în individ — a adus după el un complex de probleme, cari de zeece ani aproape își desfășoară firul încâlcit în fața noastră așteptând soluții.

Între atâtea chestiuni de ordin economic, social, politic și cultural ce se rotesc mărindu-se ca o lavină pe terenul costis al vieții publice, cerând examinări atente și mai ales rezolviri grabnice, chestiunea studentască sta în fața noastră ca o mustrare.

În noua Românie, această „chestiune studentască“ a fost prea mult răsucită într'un cerc vicios, n'a fost privită fățiș și categoric, n'a fost examinată serios și *la timp*.

Deaceia am asistat atâtea vreme la un spectacol trist.

Studentimea — acest mare rezervoriu de energie al unui neam întreg, această axă a generațiilor din care se plămădesc soldații armatei culturale a unui popor sănătos și tare, — a cunoscut ani de-arândul umilințele tuturor greutăților materiale și primejdia unor rătăcirii pornite mai ales din durerea de a nu simți caldă apropiere a tuturor organelor indicate să poarte grija ei materială și morală (strâns legate între-ele.)

Fiindcă — să nu ne ascundem după deget — dacă studentimea ajunsese în ultimii ani la unele excese *cari nu le caracterizau* generoasa pulsație tinerească atât de scumpă tuturor — pulsație creiatoare și regeneratoare — excesele acestea au fost rezultatul unei enervări și a unei dezorientări a căror pricină trebuie căutată în acele provocări ipocrit călăuzite de meșteșugul acelor oficine cu care noi de aci am schimbat adesea grațioase saluti și trebuie căutată mai cu seamă în faptul că studentimea — treptat — treptat — pierduse *contactul sentimental* cu mai

marii ei și cu organele conducătoare, neavând un semn precis că suprema organe oficiale sunt hotărâte a privi chestiunea studentească așa cum trebuie privită.

Acest semn s'a produs.

Guvernul actual, potrivit unei lozince despre a cărei sinceritate fermă au dat atâtea dovezi conducătorii săi, a înscris în rândul realizărilor, soluționarea chestiunii studentești.

Într'un trecut consiliu de miniștri chestiunea s'a pus, nu ca un banal deziderat al vreunui grupuleț de nemulțumiți, ci ca o *problemă de Stat*.

Întâia oară se pune în acest fel chestiunea studentească.

Pentru oricine își dă seama de proporții, însemnătatea faptului reese limpede.

Este o fermă garanție și este afirmarea unui spirit nou pentru cei ce cunosc tradiționala anchiloză a judecăților oficiale.

Când un guvern ridică la rangul unei probleme de stat o chestiune vânturată de atâtea ori până acum prin atâtea mici consfătuiri de rigoare, cu rezultate perfect inutile fiindcă porneau din prea mult confort, când un guvern nu înțelege să precepească paleative într'o chestiune pe care o socotește drept o problemă de stat, el dă dovadă că a înțeles clar *toată întinderea ei* și că este decis a o rezolvi așa și nu altfel.

Primul pas s'a făcut fără întârziere.

Comisia celor patru miniștri însărcinați cu trasarea liniilor de realizare întrunindu-se săptămâna trecută, a hotărât zidirea unei „cetăți studentești” în Dealul Spirei.

Douăzeci de mii de studenți vor găsi acolo mijloacele de trai care se cuvin *demnității studentești* și mijloacele de studiu necesare viitorilor cărturari. Aci nu este vorba de o operă de caritate. Studenții nu sunt nici infirmi, nici orfani asupra cărora compasiunea oficială se pleacă după calapodul convențional — ei sunt cea mai proaspătă și cea mai puternică nădejde a unui neam, căreia neamul prin reprezentanți săi îi dă tot ce are mai bun.

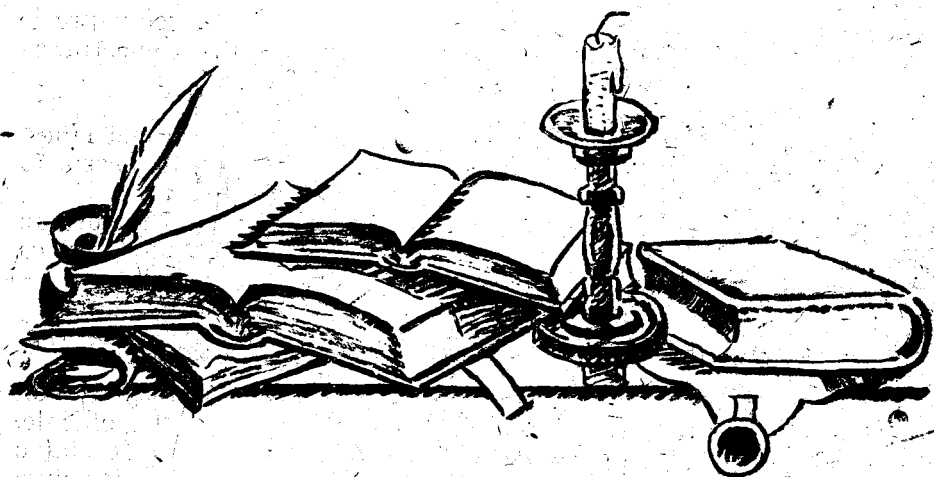
„Cetatea universitară” nu va fi un azil, ea va fi *arsenalul* spiritual al acestui popor.

Se va sfârși cu studentul pribeag mutându-și ghiozdanul și cartea dintr'o mansardă în alta și pregătindu-și teza în jigni-toare condiții de igienă.

Vom avea — poate cel dintâi model de adevărat occidentalism — pe studentul occidental: zdravăn și agil, exuberant și ordonat, pe studentul repus în demnitatea lui.

Noi, socotind că avem oarecari drepturi, mai mult decât anume organe „independente” care se ocupă în anume fel foarte des cu chestiunea studentească, ne bucurăm de aceste noi orizonturi ce se deschid pentru tineretul nostru universitar, ne bucurăm în toată seriozitatea și cu deplina înțelegere a faptelor.

V. Russu Șirlianu

VENEȚIA

I

Zori de zi

*De-abia se face ziuă... și la maluri
Gonfioarele bătute de pământ
Stau gata să pornească 'n larg de valuri*

*Cu pânzele 'nvinte 'n val de vânt
Sî ducă zărilor pustii suflarea
! amîntului sculat ca din mormînt...*

*Și leze de somn se 'ntînde marea
Sub cerul înîlbîit cu praf de nori...
Visează... și se suie 'n slăvi visarea...*

*Sosesc grăbiți și-tată și feciori...
S'otînd gondolele dela 'nchisoare
Le 'nping pe-cîmpul apei... niște flori...*

Și tot mai multe cresc ispititoare
Chemând lumina zărilor cântând..
Și marea-și ia cămașa ei de soare..

Se 'ncepe truda grea... fără de rând..
— Veneția se scoală... și se roagă
In cântece de clopote... plângând!...

II

Ș e a r a

Tuc apele...
Se culcă noaptea pe lagune
Și doarme dusă... un mister..
Doar clopotele 'n rugăciune
Jelesc în-graiuri de credință,
Ce 'n loc să se ri-ice 'n cer
O iau pustii pe marea moartă
Și plîng pe drumuri fără poartă;
Se duc să 'ntîmpine prin zire
Pe rătăciții de pe mare...

Dorm apele... sunt ostenite;
Din zori de zi... o nebunie;..
Au legănat pe ele t ulu
Și grija zilei ce-o să vie
Și val de visuri de argint..
Alătura de ele spleenul
Atător osteniți de viață
Și doruri ce-au pornit să sboare
Spre zările care te mint..
Și-acum și-au tras un vâl de ceață
Pe ochii osteniți de soare
și dorm...

Spre țărături năzuiește-o barcă
    Și clopotele mor
Prin golu 'ntunecat... enorm...
Iar turnurile toate par'că
Rămân într'un imens decor
    Armonios
Cu niște pustnici ce se roagă
Spre cerul ce se uită 'n jos
Tăcut... pustiu... și iertător...

III

Noaptea

Din cerul... numai stele —
Străfulgerări de doruri și ispite
Coboară... și s'adună să mă saje
Și-mi năruiesc par-că ființa 'ntreagă...
    Prin inima tăcerii răstignite
Doar luna-și plouă aurul pe ape...
Și marea plânge 'n vis... și nu e nimeni
S-audă plânsul ei și s-o 'nțeleagă;
    Și prin pustiul cald și sfânt
Am mai rămas doar eu... și miezul nopții...
Și bărcile legate de pământ
Cu să-și aducă-aminte că-s de-acolo...

În noaptea asta numai val în șapte
Un vânt ușor alunecă 'n tremolo
Și leagănă Veneția culcată
Cu turnurile ei visând în lună;
O ia cu el... și-o duce par că 'n noapte...
Și eu mă duc cu ea... mă pierd... o boare...
— O, ce departe sunt... și niciodată
N'am să mai viu la țârna muritoare...

Din iată!

Pe pieptul alb al mării adormite

Alunecă-o gondolă 'ntârziată;

Sînt doi cari au visat nemărginirea...

Și-acum se 'ntorc la țărmuri pustii...

Pămînt... Pămînt... ce bine s'îi

Să ne sfîrșim și visul și pornirea;

Te joci cu noi... ne 'nalti... și nici nu-ți pasă

Boguți... săraci... îndrăgostiți... sau singuri

Cît de tîrziu... din tot ne-aduci acasă!...

• Zaharia Bărsan

Toader Vidican: țăranul de după război

Cu aerul grav și solemn, magistrații stăteau la masă, aplecați asupra dosarelor. În sala de debateri a proceselor criminale stăpâna, ca de obicei, o atmosferă încărcată, o tăcere de cimitir. Se caută taina unei nopți sângeroase, care a avut loc într'un sat din Milcov.

Se începe depoziția martorilor în chestia unui omor.

— Toader Vidican! — strigă aprodul cu glas răgușit; Martorul intră cu pași siguri, și se oprește drept în fața președintelui. E un țăran spătos, ca de vre-o 30 de ani și ceva, mândru la privit, cu atitudinea legeră.

I-se ia naționalul.

La întrebările grefierului răspunde scurt și precis.

— Da, sunt gospodar. Asta e meseria noastră, din străbuni.

— Ei, ia să ne spui acum — începe prezidentul — ce ai văzut dumneata în seara de 5 Decembrie, acolo, în cârciuma satului d-voastră?

Toader Vidican ascultă nemișcat și clipește puțin din ochi.

— Mă iertați, domnule președinte, dar cred că ceea ce vă pot spune eu nu poate să aibă, decât o valoare mai de-a doua mână, adică o valoare... relativă, cum s'ar zice...

Președintele-și duce mâna la urechea dreaptă. I-se pare că n'a auzit bine.

— Ce fel de valoare? Ce ai spus dumneata?

— Am zis, mă rog, că eu nu pot declara nimic concret, pentru motivul, că incidentul dramatic din cârciumă se terminase în momentul, când am ajuns eu... venind din o altă cameră mai îndepărtată...

— Bine, dar ai văzut ceva totuși — îl întrerupe prezidentul cu o vădită expresie de mirare pe față.

— Eu, domnule președinte, sunt un om sanguinic de felul meu.

Între autorii crimei se afla un fecior din sat, care mi-e foarte antipatic. Suntem dușmani... avem noi o răfuială veche... și mi era teamă, că mă reped la el... Din pricina asta am plecat imediat din cârciumă...

Cu o expresie de uimire și de simpatie crescândă, prezidentul dă din cap în semn de aprobare.

— Va să zică, numai în mod indirect ai aflat de cazul cu...

— *Pardon*, mă rog, îi taie vorba Toader Vidican, eu nu vreau să dovedesc *alibi*. Dar cred, că este cazul să constatați, că față cu acuzatul sunt preocupat și dușmănia ce există între noi ar putea influența depoziția...

— A, de asta-i vorba? exclamă prezidentul, de astădată cu ochii plini de uimire.

— Nu, mă rog. Acea ce am văzut eu este prea puțin și prea neînsemnat ca să poată decide soarta procesului... Doar atâta dacă am observat, când am intrat în cârciumă, că Pavelea Bulzan își ștergea fruntea de sânge, cu mâneca cămășii, iar Vasile Mihoc arunca o sticlă de bere într'un colț. Dar, cum am spus, eu sunt în relații dușmănoase cu acuzatul principal și pe urmă, om impulsiv dela natură, cum sânt, aș putea să-l acuz fără voia mea și fără bază concretă, pentru că eu n'am văzut să facă el o mișcare atât de pozitivă, din care să pot...

Magistrații ascultă extrem de atenți cuvintele țăranului. Președintele adaugă mișcat:

— Da, acum înțeleg, mersi. Depoziția dumitale a fost exemplară. Așa ceva încă nu mi-a fost dat s'aud din graiul unui om dela țăară. Naționalul ți-l-au luat exact la judecătorul de instrucție?

— Mi-se pare că da, răspunde Vidican menos.

— Ce școală ai învățat dumneata? continuă prezidentul cu o vădită curiozitate.

Țăranul roșește puțin. Apoi dând ușor din umeri:

— Numai școala din sat. Când a izbucnit războiul m'au înrolat și am ajuns pe front, în luptele dela Iwagorod, unde am căzut prizonier la Ruși. Aproape cinci ani am trăit prin Wladivostok și prin alte orașe străine. În timpul acesta am învățat multe de toate... am prins bunișor limba germană și rusească (ungurește știam deacasă), căci eram tot cam ordonanță la ofițeri superiori. Odată m'am apucat și am învățat să fiu mehanic la o uzină electrică, după aceea am făcut deservin pe lângă un arhitect, dar m'am lăsat și am început compactoriu de cărți. Ajuns într'un spital am învățat să fac pe infirmierul. Știam să ajut la aparatul Röntgen, iar după un an știam s'ajut atât de bine doctorilor la operații, încât în spitalul japonez tot eu eram chemat la narcotizări...

— Îți mulțumesc, prietene — zise prezidentul. Am înțeles totul acum. Te poți retrage...

Magistrații, cu ochii strălucitori de surprindere, îi aruncară o ultimă privire amicală lui Toader Vidican, care se îndepărta acum spre ușă, cu aceeași liniște și siguranță, cu care intrase.

* * *

Iată țărânul de după războiu.

Toader Vidican este exemplarul tipic al noului țaran român, schimbat la față de viforul încăierării popoarelor din Europa. Nu spun, că toți țărânii de azi sunt metamorfozați în acest fel, dar cert este, că în fiecare sat sunt o seamă de Toaderi Vidicani. În special generația tânără. Cei, care ați avut contact mai des cu satele, ați observat desigur transformările atât de pronunțate, atât de izbitoare uneori, care s'au produs în ideologia țărânului nostru.

Atitudinea, vorba și preocupările țărânului se prezintă sub un aspect nou. Ele n'au mai păstrat aproape nimic din nota patriarhală, a țărânului naiv și neștiutor, cu care am fost obișnuiți, cu deosebire la noi în Ardeal și care în fața unui «nădrăgar» își scotea căciula de departe și se pleca până la pământ. Umilința și dezorientarea omului primitiv au mai dispărut din privirile lui și locul lor l-au luat încrederea și siguranța în atitudine a omului, care a văzut lumea și a deschis ochii. Războiul, care i-a purtat pe toate fronturile, i-a pus în contact cu alte neamuri și cu toate suferințele câte se pot imagina, a lărgit enorm orizonturile de gândire ale plugarilor noștri.

Experiențele acestea i-au adus în contact cu civilizația. O civilizație sui generis, firește, o cultură formală, de suprafață, dar în tot cazul o nouă formă de cultură și tocmai suficientă pentru a-i schimba sufletește.

Țărânul, care a făcut războiul, s'a întors în satul său cu alte cunoștințe, cu alte vederi despre lume, despre oameni și viață și mai ales despre rostul său între oameni. Cei care au venit din America și din taberele de prizonieri — îmi spunea un preot dela țară — nu mai prea trec pragul bisericii și'n mine nu mai văd un părinte sufleteș, «un păstor», sau o autoritate spirituală.

Reformă agrară, care i-a făcut stăpâni pe pământ, contactul intim cu slujbașii, toți din neamul său, unii din ei prieteni de școală din sat, și mai ales contactul atât de des cu politicianii de toate nuanțele au venit tocmai bine să completeze bagajul sufleteș adus de pe fronturi sau din țări străine, pentru a înlocui pe vechiul țaran cuvințios și supus c'au nou tip de țaran: neîncrezător și îndrăzneț față de cărturari.

Acest proces sufleteș este uneori o schimbare în bine — cum e cazul lui Toader Vidican al nostru — alteori în rău, cum sunt majoritatea cazurilor. Cei cari ați colindat satele în preajma alegerilor, v'aduceți desigur aminte cum ați fost primiți în unele lo-

curi. E o adevărată revelație s'auzi intreruperile ironice și aporourile spirituale, ce le trăneste câteunul din mulțme, în vreme ce candidatul «poporului» își declamă cu patos discursul șablonar.

— Ascultați-mă o leacă, domnule, — spunea un bătrân șiret, după adunare. Noi am ales mulți deputați, de când mă știu eu, încă de pe vremea ungurească. Toți au sfârșit-o rău. Unul a înebunit, altul s'a înpușcat, pentru datorii, la altul s'au speriat caii dela trăsură și i-au frânt piciorul. I-a pedepsit Dumnezeu pentru că ne-au mințit. Toți ne-au făgăduit și nimic n'au împlinit. Dacă ni-i minți, așa să-ți ajute Dumnezeu și dumitale...

Mi-a înghețat vorba pe buze.

Acesta era țaranul adevărat, țaranul de ieri. Cel de azi e altul. El nu-ți spune credințele lui și nu-și trădează simpatiile. Promite la toți, trage cu ochiul și închină paharul cu toate partidele. La vot... merge cu interesul lui. A prins boala minciunii dela domni și s'a întins ca o molimă asupra satelor. Cu alt tratament, cu alte rețete și cu alte metode va trebui deacum să ne apropiem de inima țaranului.

Vremile vorbelor goale sunt pe ducă, pentru că au început, să dispară «proștii» și «mitocanii», pe cari poți să-i îmbeți cu apă rece.

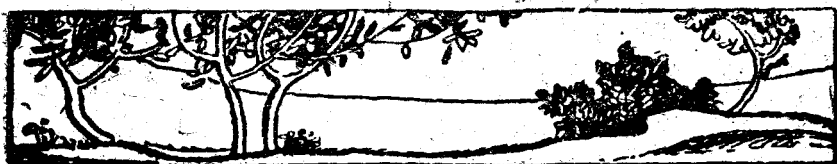
Fisionomia sufletească a țaranului român s'a schimbat și este într-o continuă prefacere. Contactul lui cu lumea, cu orașele, cu cartea, cu gazeta este din zi în zi mai real și mai evident. Înfațișarea lui trădează o brumă de intelectualitate și adesea este o adevărată plăcere să stai de vorbă cu'n țaran mai tânăr care și-a făcut armata (dela unire încoace) și a văzut nițică lume și țară. Mie mi-se pare că țaranul dinsinte de război, țaranul din poezia lui Coșbuc și Goga, a murit. Cu el dispăre și spiritul de turmă, cu el se sfârșește poate și umila tragedie politică a satelor românești.

În locul lui răsare o figură nouă: *Toader Vidican, țaranul care a luat contact real cu cultura*. El e deștept, încrezător, deschis și simpatic. Când stai de vorbă cu el — și nu discuți politică — îți vine să-l îmbrățișezi de drag.

Rămâne numai ca germeii civilizației să săvârșescă o bună operație în mobilitura lui sufletească. Să stărpească prejudecățile și credințele deșarte, sădind în locul lor cunoștințe pozitive și mentalitate sănătoasă.

Operația aceasta este în mâna celor doi doctori: școala de adulți și mulțimea societăților noastre de propagandă culturală la sate, care din păcate însă nu-și prea iau rolul în serios.

Gh. Tulbure

Voevodul fără nume

Într-o sală a muzeului Ardelean din Cluj, sunt așezate rămășițele unui schelet preistoric, așa cum le păstrase mii și mii de ani valea Mureșului.

În ce luptă a murit căpetenia războinicilor vânători?

Buzduganul sceptor de piatră a crăpat odinioară creștetul urșilor de cavernă și leilor de munte. Un colan făurit din prețioasa aramă, îl osebea de rândul muritorilor ce scoborau la șes sau urcau muntele mânați de foame și vreme. Era bogat deși nu cunoscuse aurul — o învederează toate averile lui domnești, cu care a trecut avar în cealaltă lume — mai ține în bucățelele de os ale fostei lui drepte, siragul de scoici rotunde, monede de bronz ce l-au întovărășit pentru veșnicile chielțuiești, în groapa săpată pe malurile râului ce curge astăzi prin Ardeal.

Credincioșii îi mai așezară la îndemână o ulcică de pământ uscat de soarele străvechi, ca să-i folosească vopseaua roșie turnată în belșug, din care stăpânul își zugrăvea trupul și poate și malurile de piatră. Culoarea sperind pe vrăjmaș în lupte, iar pe adormit osebindu-l ocrotitor de duhurile ce sunt nevăzute, dar pe care sufletul le simte cum pândesc de îndată ce se apropie sborul cel neîntors.

Pe atunci vânătorii nu aflaseră încă puterea minunată a arcului. Avea să mai treacă veac nemăsurat de număr până ce agerimea minții să deslusească în mlădierea lemnului, putere de sbor pentru săgeată.

Scăpărând pietre — unii — cercând să facă rășniți și topoare, descoperiseră un Dumnezeu, în scânteia care, sămânță a cremenei mănionase, aprinse întâia oară, alăturatul culcuș de frunze moarte. Pe urmă flăcări nestinse urmărară să păzească gropile în care poporul se grămădea în nopțile stelate, răzând de fericire că sunt o turmă și încercând gânduri pentru căderi de stele,

creșteri de lună — sfințind semne, șuerând botezuri de sunete pentru cele nepătrunse taine și doruri, cărora le zicem acum soare, pământ, drum, apă, moarte, iubire.

El a descoperit de bună seamă câteva din aceste înfrângeri ale judecății, pe care le numim adevăruri — înainte de a trece în împărăția umbrelor și s'a pierdut apoi în amintirea rămașilor ca orice drumeț în zare.

Neavând nume, i-or fi zis un sunet care îl arăta deopotrivă pe el și pe unul din animalele ce sfășiau în codru. Un nume de dihanie. Iar când fără împăcare iubitele îl bociră smulgându-și de pe grumăzi pietricelele găurite, tovarășele junghiară pomeți și merinde, și îi dăruiră un alt nume sburător. Groapa a fost săpată cu mâinile de robi care scobiră cât înălțimea a doi oameni, până ce le-o fi părut înfricoșător că mai departe cu puțin pământul se moaie și ajung chiar în cealaltă parte a lumii, unde doarme Soarele și mai vânează cerbi cei ce nu mai sunt.

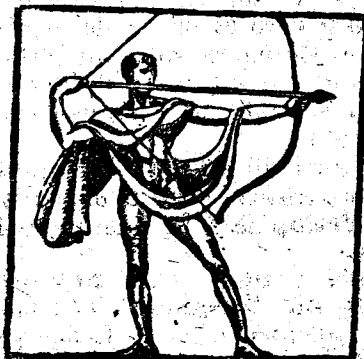
El o fi știut să chieame ploaia și să gonească fulgerul, o fi adus prin strigate momitoare apropierea vânatului sperios.

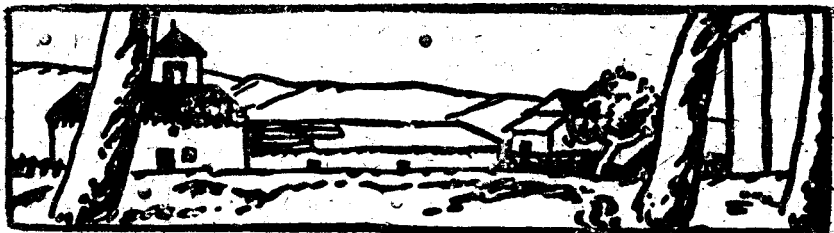
Împărțea dreptate și carne crudă, grăsimi galbenă, creier dulce, dinți podoabe pentru ispita fetelor și ciolane din care pe urmă sugând măduva au scos fluere.

Din ierburile înalte a cules cele de leacuri, a descântat mușcătura înțeleptului șarpe și dorul vicleanului corn de lună.

Câteodată s'a îndoit în neliniști și a plâns sau a răcnit ca un muritor de rând. Și pe urmă peste culcușul lui au venit ape mari, și au crescut alți codri și alte ierburi au înflorit în primăveri nesfârșite.

Adrian Maniu

Proiectele d-lui Garoflid

Politica agrară are două obiective, pe care tinde a le realiza și anume: 1) repartizarea pământului între cultivatori; 2) organizarea pământului repartizat în vederea producției. În conformitate cu aceste obiective și programul agrar al fiecărei țări în calea sa de realizare va avea să treacă prin două etape și anume:

1. *Repartizarea pământului.* În această etapă sunt a se observa considerațiunile privitoare la repartizarea mai potrivită a pământului, ținându-se seama de condițiunile specifice, etnografice, sociale, geografice și climaterice ale țării și măsurile privitoare la îndrumarea și încurajarea evoluției înspre perfecționarea repartizării pământului, conform programului agrar al țării.

2. *Organizarea pământului repartizat.* În această privință se pun următoarele chestiuni: Cum organizezi pământul în vederea producției? Ce măsuri sunt necesare pentru sporirea capacității proprietăților și capacității proprietarului în vederea producției? Ce procedură e mai potrivită pentru soluționarea acestei probleme?

În țările agrare, liniștea între clasele sociale, progresul agricol, buna stare economică, toate sunt condiționate de felul cum sunt îndeplinite aceste două obiective și ce anume dispoziții au fost concepute în vederea soluționării lor. Întrebarea e: prin ce se garantează siguranța dreptului, stabilitatea lui și, în sfârșit, rentabilitatea producției?

Dat fiind importanța covârșitoare a problemei, e ușor de înțeles râvna deosebitelor țări, de a-o soluționa cât mai potrivit intereselor lor specifice. Astfel se poate explica și seria de legi făcute în vederea soluționării acestei probleme, asupra căreia s'a scris și s'a făcut în alte țări atât de mult.

Experiența făcută în alte țări în privința împărțirii pământului între cultivatori și a organizării lui, a consfințit și unele

expediente, care s'au dovedit mai practice în soluționarea problemei și s'au remarcat tot odată și printr'un rezultat repede și bun.

Aceste expediente se concentrează : 1) În privința *procedūrei*, ce este a se urma în calea soluționării; 2) În privința *fondului*, cum este a se face împărțirea și organizarea pământului; 3) În privința *ordinei* ce este a se urma la realizarea diferitelor elemente de organizare. Atât procedura, fondul precum și ordinea, toate au însemnătatea lor la realizarea potrivită și practică a problemei. Mai ales ordinea în care se urmărește realizarea elementelor de organizare, e de o importanță covârșitoare. Realizarea elementelor trebuie angajată metodic și după un program bine conceput, altfel nu s'ar putea obține rezultatul preconizat. Exemple în alte țări dovedesc ușor această susținere.

Până când evidența pământului nu este asigurată prin instituții corespunzătoare, nu se poate trece serios la *capitalul rural*. Banul nu se plasează în pământ, decât având o bază sigură. Mai ales capitalul străin este sensibil din acest punct de vedere. În Ungaria de azi avem dovada acestui fapt. Acolo capitalul străin s'a plasat foarte bucuros și pe credite ipotecare, deoarece evidența funduară a asigurat complet garanția necesară.

Până când stabilitatea și siguranța proprietății nu este garantată, nici educația profesională nu va face progrese. Asupra profesionismului, afară de siguranța de drept a proprietăților, mai are influență și felul și sistemul de învățământ. Alta este școala pentru micul cultivator și alta pentru marele cultivator. Închipuiți-vă micul cultivator cu studii superioare, ce va face în mica sa gospodărie? Activitatea lui desigur nu va produce mult spor.

În fosta monarhie habsburgică, organizarea proprietăților a început de mult. În Ungaria propriu zisă s'a început mai sistematic după anul 1848. Mai intensiv s'a continuat după anul 1871 și până la începerea războiului mondial, în anul 1914. În cursul acestui război, lucrările au fost suspendate, iar acum se continuă cu o mică nuanțare în ce privește concepția limitelor categoriilor de proprietăți.

Exponentul tipic al politicii agrare ungurești a fost incontestabil Ig. Daranyi, ministrul agriculturii, în cursul aproape al celor două decenii. Un agrarian cu o reputație mondială, care a știut să asigure țării sale un loc de cinste între statele agricole. Activității sale i se pot atribui în bună parte rezultatele obținute pe terenul agrar și agricol în Ungaria. Evidența funduară a pământului, structura ireproșabilă a proprietăților create prin comasări, educația profesională la marele și micul cultivator, progresul agricol, industrializarea și comercializarea producției agricole, toate sunt rezultatele activității lui. În cursul acestei activități a fost sprijinit de întreaga sa națiune, a fost favorizat de împrejurări, a putut acționa liniștit, metodic și continuativ. Tran-

silvania, Banatul, Crișana și Maramureșul, făcând parte pe atunci din Ungaria, efectele politicii agrare ungurești s'au resfrânt și asupra lor.

La momentul alipirii acestor provincii la România situația celor două obiective era următoarea:

1. *Repartizarea pământului* era înfățișată prin 58.75 % proprietate mică și 41.25 % proprietate mare. Evoluția agrară asigurată, parcelările și colonizările reglementate. Bine înțeles, însă toate aceste în spiritul intereselor de supremație ungurească.

2. *Organizarea proprietăților în curs*. Instituția funduară pentru evidența pământului înființată; procedura de comasare legiferată pentru asigurarea structurii proprietăților; instituții bancare întemeiate prin subvențiuni și privilegiul de stat pentru asigurarea capitalului rural; școli de specialitate, ferme de stat, ferme-model particulare înființate pentru asigurarea educației profesionale.

Cu lărgirea hotarelor României, concomitent s'a ivit și necesitatea unei *politici agrare românești*, care să înlocuiască, sau mai bine zis să absoarbă politica agrară străină a provinciilor alipite. Considerațiuni sociale, economice, naționale și geografice, au reclamat această politică menită totodată să consolideze statul român. Ea a și urmat. Exponentul ei e d-l Garoflid, ministrul agriculturii și domeniilor. El este predestinat să joace la noi rolul, pe care l-a avut Ig. Daranyi la unguri. Are toate calitățile de a se achita de acest rol. Prin legile agrare făcute sub guvernarea din 1920—1921, prin complexul de proiecte anunțate sub actuala guvernare, d-sa și-a imprimat concepția sa asupra politicii agrare românești, care este azi în curs de desfășurare. Voiu lua aci pe rând obiectivele acestei politici și voiu aprecia dispozițiile luate până acum.

1. *Repartizarea pământului* a fost desăvârșită în România întregită prin reforma agrară legiferată în anul 1920—1921. Autorul acestor reforme e d. C. Garoflid. Aceste legi fixează cadrele categoriilor de proprietari pentru România. Ele desființează latifundiile, reduc proprietatea mare, sporesc proprietatea mică și cea mijlocie, nivelează și armonizează repartizarea pământului între deosebitele categorii de proprietari și, în sfârșit, reglementează operațiunile de expropriere și improprietărire, prin care se face această nouă împărțire a pământului. Aceste legi însă nu reglementează pentru viitor mișcarea pământului, nu încurajează și nici nu îndrumază evoluția agrară în spre un program agrar conceput, nici nu fixează contururile politicii agrare românești decât numai asupra întinderilor scutite de expropriere.

Executarea legilor agrare, începută la 1921, e și azi încă neîncheiată. Lucrările de expropriere și cele de improprietărire sunt în curs de executare și nici nu se poate prevedea timpul, când ele vor fi terminate. Realitatea e, deci, că proprietatea mare și

azi stă sub nesiguranța provenită din expropriere, iar proprietatea mică nu e definitiv sporită prin improprietărire. Lucrările de expropriere se resfrâng și asupra mișcării proprietăților, pe care o turbură și provoacă o incertitudine în evoluția agrară.

Interesa de stat, pentru o bună guvernare, o producție mai intensivă și o consolidare definitivă reclamă să se termine odată aceste lucrări, să se refacă stabilitatea proprietăților și siguranța dreptului, să se fixeze clar și precis mișcarea pământului, să se încurajeze a nestecul statului în favorul claselor sociale să se treacă peste mentalitatea de „țaran“, „ciocoi“, „boieri“ și să se jungă la concepția agrară singură sănătoasă: *micul și marele cultivator*.

În privința aceasta așteptăm din partea d-lui C. Garoflid măsurile cuvenite și proiectele necesare, căci acest obiectiv e încă neterminat. Repercusiunile ce isvorăsc din acest fapt, le vedem de pe acum și orice încercare de a le ușura prin alte paliative, s'ar dovedi nepotrivită. Experiența altor țări în privința ordinii de lucrare ar fi fost practic să fie utilizată și în interesul țării noastre.

2. *Organizarea proprietăților*. E al doilea obiectiv, care așteaptă o rezolvare și care va da mult de lucru guvernelor, ce se vor perinda la cârma țării. Va trece mult timp până când această lucrare va fi normalizată. Organizarea reclamă din firea lucrului pe lângă o lungă durată de timp și dispozițiuni bine concepute și adaptate condițiilor specifice ale țării, unde se face.

Elementele consacrate pentru organizarea proprietăților sunt: 1) *Evidența pământului*, 2) *Structura proprietăților*, 3) *Capitalul rural*, 4) *Educația profesională*. Întreaga teorie de organizare se bazează pe mult discutata teorie a *capacității*, care susține că proprietatea fiind un atelier agricol trebuie astfel echipată, să fie cât mai capabilă de a produce, iar proprietarul trebuie astfel educat, ca să știe și să poată produce cât mai mult și mai bun. În jurul acestei concepții se grupează problema organizării proprietăților. Important e cum și mai ales în ce ordine se angajează înlăptuirea diferitelor elemente ale organizării. Aceasta mai ales din punct de vedere al efectului.

Proiectele de legi ale d-lui Constantin Garoflid, angajează capitalul rural și educația profesională, deci elementele cari dela firea lucrului ating *capacitatea proprietarului*, rămân pentru mai târziu celelalte două elemente, *evidența pământului și structura proprietăților*, cari ating în felul lor *capacitatea proprietăților*.

Aceste proiecte înseamnă un bun început pentru realizarea unui progres în agricultura noastră. Aici stă marele merit al autorului lor.

Ion Iacob

Note feminine

Evoluția liber-profesioniștilor

Puțină lume mai știe cine a fost *mademoiselle Chauvin*. Acum douăzeci și cinci de ani era celebră. Foile umoristice, ca și gravele reviste de specialitate, îi făceau, fiecare în felul lor, o reclamă de care domnișoara Chauvin s'ar lipsit bucurătoare. Iar dacă azi câțiva ziaristi și confrăți și-au amintit de gloria ei efemeră, a fost pentru că domnișoara Chauvin a făcut singurul pas pe care-l mai putea face ca să iasă, pentru scurt timp și pentru cea din urmă oară, din uitare: a murit.

Domnișoara Chauvin a fost prima femeie înscrisă în baroul parizian. Acum un sfert de veac, «îndrăzneala» acestei fete tinere a făcut mult sgomot. Pentru ea a pledat Viviani — și i-a câștigat cauza. Și-a câștigat-o de altfel și ea singură, printr'o pledoarie susținută cu talent și cu impetuoșitate. Puține din gloriile baroului parizian și-au început cariera sub auspicii atât de favorabile. În ciuda confrăților de modă veche și a magistraturii ostile, domnișoara Chauvin promitea să fie unul din marii avocați ai Parisului.

Dar se vede că efortul a fost peste puterile ei: a epuizat-o. Domnișoara Chauvin n'a putut pleda cu succes și cu răsunet decât o singură cauză: pe a sa. (În definitiv, lucrul e foarte feminin...) A mai pledat apoi, din ce în ce mai rar, în procese fără însemnătate. Pe urmă — nu s'a mai auzit nimic despre ea, până la moartea ei.

Gestul acestei timide răzvrățite a avut parcă ceva din noblețea unei jertfe: domnișoara Chauvin și-a pledat cu atâta ardor cauza, nu ca să se bucure ea de succes, ci ca să pregătească

— spre barou și spre orice activitate publică — drumul aceloră ce vor veni după ea.

Avocatele care pătrund azi în baroul parizian pe ușa dată de părete cu atâta vioiciune și hotărâre de domnișoară Chauvin, nu amintesc însă prin nimic pe fosta lor decană. Unele au poate mai mult talent decât ea, — toate au mai multă îndrăzneală. Le lipsește însă, multora, un lucru la care membrii baroului parizian țin cu deosebire, în ciuda vremii: ținuta. Ținuta decentă, demnă, ținuta necesară tuturor celor care se ocupă cu distribuirea dreptății...

Dăunăzi, o tânără avocată cunoscută în Palatul de Justiție pentru alura ei liberă, se plimba cu o prietenă pe străzile din Montmartre. Amândouă erau îmbrăcate în toalete «excentrice», mergeau cu pălăriile în mână, cu părul în vânt și se amuzau pe seama trecătorilor care, neștiind că au de a face cu membră a baroului, le acostau cu propuneri precise, fără pledoarii preliminare...

Tânără avocată, vestită pentru promptitudinea și vivacitatea replicilor în ședință, părea încântată că are ocazia să-și exercite verva. Din nefericire, a trecut pe acolo un coleg — și nu un tânăr, ci un avocat de modă veche, un membru al Consiliului de disciplină, unul din cei care sușii useră, acum un sfert de veac, contestația împotriva înscrierii în barou a domnișoarei Chauvin. Bătrânul a privit lung după mica lui consoră (care era prea animată ca să-i poată observa prezența), apoi s'a suit în primul taxi și s'a dus acasă să formuleze, fără întârziere, un raport amănunțit către Decan.

Baroul parizian are un mic scandal în perspectivă. Iar tânără avocată, care n'a pledat încă în niciun proces «mare» și nici nu spera să pledeze așa de curând, e fericită că va avea prilejul să se distingă, pledându-și, ca și modesta ei înaintașă, propria cauză.

Și cum fetele moderne nu se mai opresc, în niciun domeniu, după primul lor succes, — cariera tinerei infractoare a unor uzanțe demodate, se arată plină de făgăduinți...

Electiuni sentimentale

Un ziar parizian boulevardier, ziarul preferat al midinetelor, a cerut de curând cetitoarelor sale să aleagă prin vot un «prinț al dragostei». Adică să indice, dintre vii, dintre morți, dintre personagiile reale ori cele fictive, pe bărbatul care li se pare cel mai vrednic de a fi iubit, pe amantul ideal, — *le prince d'amour*.

Sinceritatea midinetelor, mai ales exprimată sub anonimat, nu poate fi pusă la îndoială. În sufletele lor mai stăruie încă (cel puțin așa ne asigură autorii de romane și reporterii faptelor diverse) ceva naiv, sentimental, desinteresat, — ultimul vestigiu al

grizetei de odinioară, al grizetei lui Murger, Musset, Theuriet. De aceea, rezultatul concursului e și instructiv pentru cine vrea să cunoască (și nu are alte mijloace de investigație) sufletul acestei categorii speciale de femei, — dar e, mai ales, amuzant.

Alesul, întâiul pe listă și cu majoritate zdrobitoare de voturi, a fost Rudolf Valentino. «Cel mai frumos băiat din lume», irezistibilul Rudy, mort de curând în plină tinerețe, dar continuând să iubească cu înflăcărare, sub ochii spectatoarelor emoționate, pe ecranul miilor de cinematografe, — a înfrânat până și prestigiul socotit invincibil al celui mai glorios cucuritor de femei din toate timpurile: al lui Don Juan. Căci Rudolf Valentino a întrunit 322 de voturi, iar Don Juan numai 231...

Maurice Chevalier numără 130 de adoratoare, — cu una mai puțin decât Don Juan. Romeo in — ca să zicem așa — stima midinetelor, ar putea avea o anumită semnificație numai în cazul când pe lista aleșilor ar sta la loc de cinste numele marilor financiari ori ale «regilor» americani ai diferitelor produse și industrii: Ford, Rockefeller, Gould... Dar în privința «desinteresării», midinetele au rămas aceleași. În pofida prevederilor și opiniilor misoghine ale d-lui Paul Zarifopol despre femei și în sprijinul «ideii gingașe» că amorul (adică *inima*...) nu se cumpără cu bani, — niciun prinț al dolarilor, niciun mare industriaș, niciun director de bancă, n'a obținut măcar unul din voturile *anonime* ale cititoarelor ziarelui cu ancheta, — midinete sau femei de lume. (Spre nenorocirea și spre cinstea ei, în aceste vremuri de materialism atroce, femeia ține încă sus, deasupra noroiului, panașul imaculat al sufletului când e vorba de iubire).

În schimb, Napoleon I stă pe picior de egalitate — 147 de voturi — cu... André Brulé, «junele prim» al atâtor drame moderne. Ce-o fi având comun André Brulé cu Napoleon, chiar numai din punctul de vedere cu totul special de care ne ocupăm, asta numai o midinetă s'ar putea hazarda să explice. Și explicația asta ar fi amuzat neînchipuit de mult pe Anatole France...

Succesul oarecum neașteptat al lui Napolen, clasat al patrulea printre actori și marii «prinți ai dragostei» de până azi, ar lăsa să se înțeleagă că suveranii, tiranii, oamenii politici, militarii, sunt în grațiile midinetelor. Dar dacă prevederile logice s'ar împlini așa de ușor, toată chestia n'ar mai avea niciun haz. Farmecul «selecțiunilor sentimentale» stă tocmai în neprevăzutul rezultatelor, în capriciul specific feminin care le dictează, în salturile contradictorii ale imaginației care nu vrea să știe de nicio lege și de niciun raționament.

De aceea Mussolini, cel atât de comparat cu Napoleon, n'a căpătat din partea midinetelor decât ofensa a două voturi, — cu unul mai puțin decât Perchicot și cu unul mai mult decât Félix Faure!

Un singur aviator se bucură de grațioasă atenție a electorilor. (Au început el să înțeleagă, oare, că nu tot ce zboară se mănâncă?) Aviatorul Fonck figurează pe listă cu 2 voturi — cât Mussolini — iar Mareșalul Joffre reprezintă toată armata franceză cu... 1 vot.

Un Borgia (nu se știe care, probabil eroul romanului în fascicule, cu acelaș titlu) a întrunit 78 de voturi. Nu putem ști ce prăese amorțase o fi îndeplinit în paginile romanului acest personaj suspect, fără nume de botez și fără stare civilă precizată în Istorie. Constatăm doar că midinetele îl socotesc mult superior prințului de Galles, atât de tânăr și de galant totuși, căruiă nu i-au oferit decât 24 de voturi.

Hercules a întrunit abia 23 de voturi. Ceeace înseamnă că midinetele nu-s tocmai tari în Mitologie.. Cât despre Apollo, el e de cinci ori mai puțin iubit decât Signoret, de nouă ori mai puțin decât Sacha Guitry și de zece ori mai puțin decât Biscot. Se pare că vremea zeilor a trecut. Chiar când evadează din realitate, femeile de azi tot mai păstrează simțul realităților și nu se mai avântă atât de sus.

Cuadatul ni se pare divorțul fățiș dintre muzică și amor, — două lucruri ce păreau atât de strâns legate unul de altul. Niciun muzicant, compozitor sau executant, nu figurează pe lista «prinților amorului», nici măcar cu un vot, — atât cât ar fi fost strict necesar ca să salveze onoarea breslei. Dintre dansatori, unul singur: Harry Pilcer, a întrunit 23 de voturi.

Nici campioni de sport nu mai au trecere în atelierele de mode și confecții. Pumnul lui Dempsey a coborât pe Carpentier în stima midinetelor. Eroul de altădată n'a capătat decât 63 de voturi. În clasificare vine după Borgia. În schimb, lui Dempsey nu i s'a oferit omagiul niciunui vot, — din patriotism, probabil.

Marii asasini și-au pierdut și ei puterea de fascinație asupra publicului feminin. «Senzațiile tari» se capătă azi, se vede, cu mai puțină bătaie de cap și fără pericol mortal. De aceea Landru figurează pe lista amantilor ideali numai cu 3 voturi, — abia cu unul mai mult decât Mussolini!

În schimb, literatura e reprezentată onorabil. Musset a întrunit 104 voturi. Mimi Pinson nu e ingrată. Maurice Dekobra, romancier la modă, vine după Carpentier, cu 55 de voturi. La viitoarele alegeri (dacă vor avea loc) îl va lăsa în urmă: Carpentier e în declin, Dekobra în ascensiune.

Dacă ne-am amuza să împărțim pe laureații acestui grațios concurs în două grupuri: deoparte exclusiv actorii și de cealaltă suveranii, militarii, politicianii, personajile fictive, asasinii, literații, campionii de sport, eroii mitologici și zeli la un loc, și dacă am socoti voturile fiecărui grup, — am vedea că lista Valentino-Brulé-Guitry-Biscot, deși simțitor mai scurtă, întrunește cu mult mai multe voturi decât lista Don Juan-Napoleon-Romeo.

Musset-Apollo, — deși pe această din urmă listă de „prinți ai amorului“ figurează câteva personaje oarecum... de vocație și profesie exclusiv amoroasă.

Poate că, procedând astfel, electoarele s'au gândit că nici Apollo, nici Don Juan, nici Musset, nici-chiar maresalul Joffre, n'au de ce să sufere în amorul lor propriu de eșecul sentimental suferit acum. Ei au avut și vor avea încă atâtea alte satisfacții, printre care nemurirea nu e cea mai mică... Pe când celorlalți, succesul le face atâtea plăceri! Femeile știu că gloria actorilor e pieritoare, ca și propria lor tinerețe. S'au simțit făcând parte din aceeași confrerie și au căutat să îndulcească, cu o satisfacție efemeră, prezentul acelor care, ca și ele, nu pot avea satisfacții decât în prezent.

Intr'adevăr, peste un sfert ori o jumătate de veac, Romeo, Don Juan, Napoleon, Musset, H. reules chiar, vor putea ispăși încă imaginația romantoasă, eroică ori pozitivă, a viitoarelor generații. Pe când „prinți ai amorului“ de azi... Nu mai vorbim de cei care nu joacă decât pe scenă. Pe aceștia încalte, midinetle de atunci nu-i vor mai cunoaște nici din auzite. Dar închipuți-vă că un director de cinematograf, în lipsă de ceva mai senzational, ar avea fantezia să ruleze, peste douăzeci de ani, un film „modern“ cu Valentino.

Filmul, pe lângă că va fi mult inferior față de tehnica cinematografică de atunci, va avea eroziuni, — acele fulgere transversale care exasperează retina. Marele „prinț al amorului“ va apărea în costume demodate, — costume pe care femeile de atunci nu le vor cunoaște decât de pe înveltoarea gavanoaselor cu dulceață: va fi demodat fără să fie „costumat“, — ceeace e cu totul altceva. Iar îmbrăcămintea lui nu va fi nici îndeajuns de veche ca să fi avut când deveni... romantoasă. (Pe care femeie o „șochează“ îmbrăcămintea lui Romeo, a lui Don Juan și chiar a lui Musset, la teatru ori în paginile cărților? Pe când tinerii amorezi cu barbă și cu redingote din pozele primelor ediții ilustrate ale romanelor lui Prévost ori Bourget...) Bietul Rudy se va trudi zadarnic arătându-și dantura și „iubind“ pe ecran, exact ca azi. Din sală nu-i va mai răspunde, precipitată, nici o bătaie de inimă...

Am căutat printre „prinții amorului“ un nume obscur, complet necunoscut, așa ceva ca Jacques Durand, în fața căruia să ne întrebăm: dar ăsta cine-o fi?... — un nume care să aibă un singur vot, numele iubitelor real ale unei tinere electoare.

Niciuna din veșnic îndrăgostitele fete n'a făcut gestul puțin, «canaille» dar simplu și frumos de a-și vota, pe față, amantul. Să fie dintr'un sentiment de timiditate și de discreție exagerată? Nu prea are aerul. Când ești în stare să-l votezi pe Hercules, îți poți

permite îndrăzneala de a vota pe un student ori chiar pe un angajat de magazin. E mai puțin compromițător.

Ori, poate, midinetele nu mai știu să iubească azi cum iubeau odinioară? Totuși, atât a se arunca în Sena ori pe fereastra mansardei, bea sodă caustică ori tinctură de iod, când sunt părăsite de un prieten, — care nu-i nici Rudolf Valentino, nici Don Juan, nici Napoleon, nici măcar Félix Faure!

Oricum, rezultatul «elecțiunilor sentimentale» nu e tocmai măgulitor pentru stăpânii reali și trecători ai grațiilor tot atât de trecătoare ale midinetelor. Ei vor ști de acum înainte că, în clipele de tandreță supremă, între chipul lor și ochii iubitei planează o umbră străină, — «prințul dragostei»..

Afară doar de cazul când totul nu e decât... literatură. Pentru că, o spunem tocmai acum, la sfârșit, anchetele de acest fel nu prea ne inspiră încredere: rezultatele lor pot fi atât de ușor și de comod confecționate pe îndelete în cabinetul secretarului de redacție...

Otilia Cazimir

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Insemnări literare

— „Adam și Eva“ de Liviu Rebreanu —

Necontestat, că d. Liviu Rebreanu e un scriitor de-o putere de muncă remarcabilă. O vreme îndelungată — cu repercutări până în zilele de acum — literatura a fost considerată ca o ocupație — să-i zicem — mistică, — adică o ocupație care presupune coborârea asupra persoanei ce-și zice scriitor, a unei puteri spirituale nenumite, — așa la răstimpuri capricioase, — putere care-i dictează șirurile literaturii sale. Se coboară puterea? Scriitorul serie... Nu se coboară? Scriitorul fumează sau se plimbă în așteptarea pogorării duhului sfânt literaturicesc... Povestea aceasta a ținut multă vreme loc și de muncă și de talent, acoperind cu abilitate și impenetrabilă ipocrizie, ancestrală lenie umană, concentrată și mai puternică în «alesele» fapte menite să elaboreze literatura țării... Este aceasta o minciună, din cele mai grosolane. Scriitorul e și el, un om, care, simțind impulsul talentului pe care Dumnezeu i-l'a sădit în suflet, se apucă de o muncă, pe care puterea de idealism a omului, o poate ridica — pe treptele ocupațiilor umane, — la un nivel din cele mai înalte. E o perfectă relativitate între munca — plină de poezie în cele din urmă — a lucrătorului-pietrar, care cântă și fetuește coluroasa masă a masivului de piatră, — și între aceea a scriitorului care — invers — din fărâmele sufletului omenesc risipite în lume, adunate de el cu pricepere, osteneală și migală, alcătuește masivul personajelor sale — ideale, dar neperitoare...

Deci: muncă, muncă... — aceasta este viața talentului și condiționarea lui de a produce, de a se „înfățișa“ în opere. Dar această muncă este ca toate muncile — grea și — ades

plucticoasă. Prima reacțiune a omului la acțiunea vieții, este oroarea de efort — lenea deci... Acest lucru e cunoscut — vai! — de mulți din purtătorii noștri de condei... Noi credem că apariția literaturii senzualo-modernistă de azi, coincide exact cu efflorescența cea de pe urmă a lenei din lagărul literar... A bea câteva absinturi, a fuma un trabuc producător de fum abundent, — și în dulcea visare pe care ți-o dau alcoolul și fumul, a „scrie“ ce-ți vine, întâmplător, în minte în afară de ritm, rimă, continuitate, senz, creațiune, — să recunoaștem că e o treabă foarte lesnicioasă. Poți face duzini de poezii de acestea, care să pară și să nu pară a fi ceva care să „bâjbâie în subconștient“, care să fie „senzibilitate modernă“ — dar care — în fond și cînstit vorbind — sunt expresia impertinentă și prezumțioasă a lenei soritoricești. Dar a fi preocupat de-o problemă, — a aduna, ades cu trude nu prea mici, material amorf pe care apoi să-l filtrezi prin cărbunele sufletului tău, — a purcede pe urmă la crearea lumii tale literare, care să fie oglinda fid-lă a vieții însăși — a avea o continuitate de creare, — a întreține mereu, cu eforturi istovitoare, firul filozofic al lucrării tale, adică „unitatea“ artistică, fără de care o operă artistică e întocmai ca un corp ome-nesq fără coloană vertebrală, — într'un cuvânt *a munci* în literatură, este, dragii mei, lucru greu, care presupune puteri mari suletești, sănătate morală inalterabilă, dragoste infinită de viață și de lucruri, credință în puterea serisului...

Una din pricinile că romanul românesc a evoluat și evolu-ează încet, este și această repulsie de efort a scriitorului. Romanul este concentrare — sinteză — continuitate, adică efort serios, și deci...

A venit însă vremea spulberării poveștii că scriitorul e o ființă quasi-sacră, căreia îi este hărăzită o viață de lenevoasă așteptare întru pogorârea duhului creator.

Azi se înmulțește numărul scriitorilor noștri, care *muncesc în literatură*.

În fruntea lor, stă, ca un muncitor de seamă, d. Liviu Rebreanu.

Cotropit și posedat de-o mare problemă sufletească, una din acelea pe temeiul căreia se reazimă o mare parte din ființa sufletului uman, — romancierul începe a aduna materialul tre-buitor pentru realizarea ei. Cugetare, cetire, adnotări, clasări, — dar mai ales aceea neliniște ucigătoare a goanei după prinderea miilor de amănunte, a nesfârșitelor înălțări de idei, a nepre-eiselor sugestii care se desvoltă neașteptat din ținuturile miste-rioase ale ambianței și ale timpului, întocmai ca o haotică for-mare și deformare de Fata Morgana, — și temerea arzătoare că tocmai ceace e principal și esențial îți scapă, ca impresiile fu-gătoare din vis, — și dorința aceea istovitoare după «absolutul» neajuns niciodată...

Ideia filosofică pe care d. Liviu Rebreanu a căutat s'o desvolte în romanul său, este una din acele care spăimântă, chiar dela prima vedere, prin imensitatea și diversitatea ei. Șapte etape ale tragediei iubirii dintre Adam și Eva. E formidabil. Transportat în șapte lumi deosebite între ele prin tot, romancierul a trebuit să aibă o mare putere de penetrație intelectuală și mai ales psihică. Înaintat cu roadele unor cetiri aprofundate — familiarizat cu atmosfera epocilor în care trebuia să-și plaseze fiecare din cele șapte tragedii, preparându-și fraza care trebuia neapărat adecvată fiecărei situațiuni, așa ce diferită de celelalte, — a purces la crearea artistică. Și ne-a dat pe «Adam și Eva»: *tragismul epic al iubirii*. Cu o putere epică, din ce în ce mai captivantă, d. Liviu Rebreanu a realizat acest tragism. Eterna și profunda luptă dintre Adam și Eva, — fantastica, haotica și multi-forma luptă de fiice elipă între aceste două oștiri ale pământului, — goana după „unicul obiect al iubirii absolute”, — tribulațiile fără sfârșit, impregnate de cel mai amar pesimism, ale sufletului care aleargă, arde, și renaște pentru a porni din nou, — ruperile salbatice ale «cărnii», care strigă patimă prin toate infinitele ei alcătuiți, — desceștarea sufletului din «planul» materiei, pentru a se reincarna într'un trup și mai mortificat de pasiune, — izbirea cruntă, diabolică, din clipa când spiriul crede că și-a găsit izbăvirea, pentru a «evada» din nou, spre planuri mai superioare, în aceeași goană spre «absolutul absolut» — iar toate acestea prezentate în șapte etape diferite ale istoriei umane, — iată în puțin cuvinte, munca ce-a avut de îndeplinit romancierul, pentru a crea o carte viabilă, profund umană, pătrunsă de o superioară spiritualitate și de-o etică din cele mai alse. Căci e o etică deosebită aceea care condiționează desăvârșirea sufletească de descătușarea absolută a spiritului din înlanțuirea cărnii patimașe. În această privință, „Adam și Eva” este un mare simbol. Zadarnic căutați, voi oameni, liniștirea cea mare, atâta vreme cât spiritul nu se degajază pur și avântat din îmbrățișarea sufocantă și pângăritoare a noroiului material, — ridicați-vă spre cugetarea ideală, spre spiritualitate imaculată, — numai acolo veți găsi „liniștea” pe care o visați în închisoarea cărni... aici, în această «vale a plângerii» plină de melancolii și de frenezii neputincioase...

Și peste toată lucrarea, cum stau în sefile de vară aburii orizontali deasupra satelor, — astfel o fatalitate, ca de veacuri pentru veacuri, până la sfârșitul sfârșitului, stă atotstăpânitoare, fatidică, implacabilă, eternă... Fatalitatea iubirilor umane, — ruperea și discordarea materiei din care, și mai avântat, se înalță și spiritul spre alte sfere — vămile văzduhului... Ca și în «Sărmanul D. Onis», de cât numai pe plan epic, — în «Adam și Eva» plutim într-o fantasmagorie de-o impresionantă realitate. Avem impresia unei continuități spirituale, care prinde și pe cetitor în vârtejul ei ameștor, spre un undeva niciodată ajuns, ca 'n marile fierbînțeli

ale unei grele boli. După ce închizi cartea, ai impresia halucinantă (ca și cum ai aluneca fulgerător pe o nesfârșită suprafață lucioasă) că, din adâncurile indiene călătorești furtunatoc până în clipa de acum, trecând haotic prin cele șapte civilizații intermediare, în viața cărora se încarnează spiritul erotic de șapte ori. O oboseală istovitoare te lasă apoi doborât pe pământul clipei de acum...

Puterea de redare epică a d-lui Rebreanu capătă enorm în amploare, dela un volum la altul. Cele șapte migrațiuni ale spiritului sunt întovărașite de șapte crunte sfâșieri ale cărnii umane. Aceste scene de rupere sunt atât de puternic și veridic redate, — atât de epic și de integral pictate, în cât formează pagini, care pot rivaliza cu similare creațiuni univeisale. Căderea unora din ele produc cetitorului un rău fizic, ca și cum ăr lua parte aeeva la un spectacol de groază. Judecarea și juoerea de viu a lui Mahavira (ciclul întâi, pag. 82—87) sunt pagini unice în literatura română.

Deastădată, avem de-aface și ou o limbă mult mai curată, — d. Rebreanu face mereu un decantaj inteligent limbei cărților sale. Dela «Golani» până la «Adam și Eva» limba d-lui Rebreanu a evoluat până a nu mai fi nicio asemănare între extremele acestei linii de evoluare. E și aici, dovada aceleia-i puteri de muncă, despre care aminteam mai sus și care e și semnul deosebitor, al activității romancierului nostru. A stăpâni limba — instrumentul artei scrisului — a n'o lăsa învadață de elemente eterogene, — a-i pătrunde din ce în ce mai bine sensul ei psihologic, pentru ca apoi, simplu și clar, a clădi cu ea edificiul său artistic, nu e o muncă ușoară... Și d. Rebreanu, prin chiar etapele cărților sale, dovedește o susținută muncă pentru deplina cucerire a limbii.

Cu «Adam și Eva», literatura românească repurtează o victorie, al cărei răsunset va ajunge, desigur, în plină literatură universală.

Al. Lascarov-Moldovanu

Cronica teatrală

Omul de altădată (Teatrul Regina Maria)

Omul de altădată este *Le vieil homme* al lui Porto-Riche și Porto-Riche e acel domn de odinioară, amator de literatură și teatru și autor al unei piese celebre, care a dat de lucru admirației europene. Pentru teatrul francez d. de Porto-Riche fusese un fenomen de obscuritate și mintea lui purta un lacăt care se deschidea numai cu cheile de aur. El născocise situația dramatică a fiului minor, îndrăgostit de ibovnica tatălui său și asemănarea la figurat a suferinții copilului cu suferințele mamei lui. O situație pur literară și nu de cea mai bună literatură, care se tălmăcuia cu altă literatură, a unei sinucideri de Werther degenerat.

Poate că titlul a contribuit mai mult de cât cele patru acte, care l-au suportat, la imprisia că autorul spunea mai puțin de cât putea să gândească și că în palma lui închisă păstra nevăzută gamă a unui simbol în ignițiune. I tr'adevăr, în vreme ce piesa se petrece cu femeii, într'o atmosferă de lichelism părintesc artistic, titlul evocă prin scufundarea lui într'un trecut adânc, o lume de frescă și o putință miraculoasă. Este ea și cum un client străin ar intra într'o bărbierie mică, atras și amăgit de firma «Palatul cu oglinză».

V'ați închipuit vreodată un adolescent bleg iubind cu o pasiune înviersunată, pe o cucoană măritată, cu care tatăl lui se ciugulește prin colțuri? În piesa cu pricina, cucoana pictează — *oh! qu' c'est beau!* — un părete cu corpuri fructificate în ramurile unui copac, pictura decorează un panou de simili-prăvălie, cu marfă de cărți și tatăl și fiul cântă la piano și ghitară împrejurul cucoanei, pe care o bat în cap cu petale de roze. Ceva mai dulce

În nota delicat sinistă, era imposibil de găsit. Dar poate că v'ați închipuit altceva: un băiat cu pantalonii scurți care își mângâie muma că este înșelată de tatăl lui cu femeia iubită de băiat. Nu ne vine să credem. Singur împăratul Neron se pretinde că a bătut pe de Porto-Riche, simțindu-se desfătă, ca un bărbat în puterea vârstei, de câteori muma lui frumoasă îl desfăcea scutecele și-l spăla de rămășițele unui ombilic lepădat de curând.

Pe verso oblonului unei vile, doamna curtizană, pune semn că amantul poate să intre, două flori de iris cu cozile încrucișate: *c'est magnifique!*

Declarația de dragoste a puștului conține o sută de mii de tirade. El iubește întâi corporal și cam ca pe bulevarde, pe femeia măritată, subliniază a ști că este măritată și paralel cu această sensibilitate specială de imberb, crește torentul romantic sentimental și lirico-tuberculos, care se umflă, răpește și te dă cu capul de stânci. El citește pe Goethe însă frecventează pe le Maquereaux. Băiatul ăsta, stricat și șubred, e copilul unei femei permanent chinată de soț și care a veghiat 16 ani la educația vlăstarului.

Nimic mai trist la un scriitor de povestiri și dialoguri, decât factura imaginativă, condusă de o inteligență fără fantezie și invenții adevărate. Cremenca creierului scapără întineric și praf, autorul împrumută limbajului steril un ifos de mari descoperiri și atitudinea lui de boxeur limfatic caricaterizează o situație existentă.

Ce a putut să determine pe D-ra Ventura să înscrie în repertoriul stagiunii D-sale, alături de *Prizoniera*, o piesă îmbătrânită fără vreme și descompusă înainte de a-și fi terminat cariera, ca *Omul de altădată*? Aci simbolica imitată alternează cu melo-dramaticul instinctiv, efectul de calitate, livresc, este înconjurat de un efect lacrimogen.

Negreșit că marea Ventura a fost pretutindeni pusă ca un sigiliu, pe giulgiul imens al Omului de altă dată și al autorului, care s'a înropat odată cu el. Dar momentele când acțiunea artiștei nu poate izbuti să înlăture agoniile și incurile cu pământ ale scriitorului, se vădese pretutindeni, ca niște cimitire miniaturale. Biruind-o întotdeauna, mediocritatea scrierii dramatice biruie în realitate necoțenit. Sunt pauze și nedumeriri în magiile d-rei Ventura, provenind exclusiv din text, fără să le uităm nici pe cele iscate din ansamblu și asimetrie. În *Prizoniera*, unde mătasea de păianjen a Venturei se desfășura în singurătate și împrejurul personagiului său împrăsurat de bătaia de ceasornic a nopții, artista și-a parcurs personajul, dela un capăt la celălalt, la nivel egal. Dincoace, d-sa se bifurcă, se trifurcă și se mulțurcă. Cu d-l Fintzi d-ra Ventura trebuie să se lupte în toate actele, piept la piept, ca o Leda cu un găscan uriaș, nervos și vociferant, stărui-tor și nelăduplecat în polemica lui cu destinul. Nu s'a găsit un copil mai puțin afurisit și jactant, în teatrele din București? Per-

sonal ne-au îndrăgostit și două detalii de fizionomie la d-l Finți: privirea voită alcoolică și canforată, punctată cu absint, și nasul, cu totul nepotrivit în rol: un nas zbârcit ca un deget de mânășă cu vârful mai lung decât falanga, un moale nas de cârpă. Dacă tragem de vîrf, înțelegeți ce se întâmplă.

În ce privește pe d-l Bulandra, de puține ori a putut fi d-sa văzut mai circulant, mai viu și mai divers, într'un spațiu nu mai întins decât o batistă. Pripeli exacte, zăpăceli definite, și o violență, la cutia biuroului, răscolită cu trofee secrete, foarte bună. Inteligentul joc ponderat al d-lui Maximilian avea de suferit numai de pe urma coăforului lipitor de barbeți, inabil și grosolan. O cochetărie succesiv sensualizată și remarcabil povestită, a distribuit pe talere de porțelan, d-na Zimniceanu, chemată să decoreze atmosfera de lăcomii și apetituri care furnică piesa și-i pune spasm. Bonboanele, fursecurile, vaniliile, cremele și gu-lerele frizate, de forță, în care și-a prezentat evoluțiile, momen-tele. ispitele, nazurile și diavoliile rolului d-sale, au fost fascinante.

Nobil desen, de sobră expresiune, concentrat liniștită, d-na Marietta Sadoveanu.

Încă o dată a lipsit darul buchetelor pe scenă — și încă o dată a fost urit.

T. Arghezi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Insemnări

O bună tovărășie. — Bătăiosul comunist, d. Marcel Cachin, care își anunțase deunăzi vizita în România, după ce ne înjurase sistematic țara, ca la ușa cortului, ajuns din nou la Paris se arată foarte indignat, că la vama dela Curtici a fost poftit să se întoarcă acasă, fiind declarat indezirabil în țara pe care cu atât avânt o terfelise pâhă atunci.

Noi am socotit această măsură drept un gest de elementară demnitate. Ospitalitatea își are și ea limitele ei. Dușmanii noștri sunt de altă părere. Ei vorbesc cu indignare despre expulsarea d-lui Marcel Cachin din România, înfățișându-ne în ochii Europei ca pe un popor barbar, xenofob și reacționar.

Iată, însă, că lucrurile se complică puțin. Incidentul dezagreabil al d-lui Marcel Cachin de la frontiera României, s'a repetat sub o formă și mai neplăcută la granița Elveției. Și aci i s'a pus în vedere delicatului apărător al umanității să nu puie piciorul pe teritoriul elvețian, întrucât împotriva lui există un decret de expulsare, care n'a căzut încă în desuetudine.

Dacă e vorba, deci, de barbare, xenofobie și reacționarism, suntem în bună tovărășie. Mergem braț la braț cu patria lui Wilhelm Tell, care, orice s'ar zice, se pricepe puțin în materie de libertate.

Biserica și politica. — Ne-am formulat de mami multe ori, în paginile acestei reviste, regretul, că mulți dintre reprezentanții confesiunii greco-catolice române—dar spre mulțumirea noastră, nu cei mai însemnați dintre ei — șitau trădat cu prea multă imprudență preferințele lor politice, încercând să pună biserica însăși, în întregimea ei, la remorca unui anumit partid. Din fericeire, aceste încercări izolate au rămas fără ecou în lumea credincioșilor, ba chiar putem să zicem că însuș clerul unit, spre cinstea lui deplină, a refuzat să se lase rob politiceste. Zădărnici au umblat câțiva canonici dela Blaj cu predica lor demagogică prin jurul urnelor de votare, zădărnici au băut răchiu prin cărciumi cu alegătorii, și au pus oamenii să jure că vor vota cu d. Iuliu Maniu. Poporul și-a urmat impulsurile inimii, iar preoțimea și-a văzut de treabă.

Așa se explică pentru ce, cu toate opințiile în această direcție ale unor agitatori pătimăși, de talia prea cunoscutului popă Man, deosebirile politice de acasă nu s'au precizat pe temeiuri confesionale, și niciun credincios al bisericii greco-catolice din Făgăraș până în Maramureș nu s'a simțit obligat să creadă în același timp, ca în două lucruri inseparabile, în

infaibilitatea Papei și în geniul politic al d-lui Iuliu Maniu.

Cu toate acestea, foaia bisericească-politică de la Blaj „Unirea” a încercat deunăzi, prin pana d-lui Aug. Popa, să reediteze erezia interesată, că toți cetățenii români uniți, indiferent de convingeri personale, sunt *datori* să pertracteze până dincolo de moarte alături de fostul avocat al Mitropoliei de la Blaj, D. Augustin Popa vorbește destul de lămurit când spune: „Imprăștiati în toate partidele, glasul nostru (al uniților) se pierde, și chiar dacă am câștigat ici-colo câte-o fărîmătură de pâine de pe masa domnilor, vechiul sistem de distrugere (?) va continua. Rămânând front unic, glasul nostru va fi destul de puternic ca să întărească pornirea de însănătoșire a vieții publice. Rămânerea în partidul național-țărănesc e o concluzie firească”.

Cu alte cuvinte, biserica românească unită e amenințată cu „distrugerea” (de „domnii” aceia, cari nu aruncă decât „fărîmituri”) și singura salvare e „frontul unic” în partidul național-țărănesc.

În fața acestor slabe argumente destinate să legitimizeze trezirea, fie și tălmăcită, a unui partid clerical în România, să ni se permită să preferăm cuvintele chibzuite ale d-lui Octavian Popa, publicate tot în „Unirea”, ca un răspuns la articolul de care ne-am ocupat. D. Octavian Popa spune, cu drept cuvânt, următoarele: „Găsesc a-nume o mare greșală, a cere bisericii noastre să se atașeze unui partid politic. Se poate identifica biserica cu politica actuală a vreunui partid? Poate ea să se identifice, anticipativ, cu politica viitoare a unui partid? Atașarea bisericii la un partid politic nu aduce cu sine în mod natural îndrumarea cu celelalte partide? De

ce soartă se va împărtăși biserica atunci, când partidul de care și-a legat soarta ei e în opoziție?”

Aceste întrebări pline de bun simț nu au de cât un singur răspuns. Biserica greco-catolică trebuie să fie ferită de frământarea luptelor politice, pentru că nimeni n'are dreptul s'o facă să sufere la un moment dat nemeritate lovituri, consecințe firești ale bătăliei în care va fi fost intrat.

E o zestre sufletească, pe care nu se cade s'o aruncăm în măcinășul vulgar al întrecerilor de ficcare zi. Cei cari vor să transforme amvonul, de unde trebuie să răsună cuvântul Domnului, într-o meschină tribună electorală, nu-și dau seama ce sacrilegiu săvârșesc.

Omul care tăce. — Ieșirea d-lui dr. N. Lupu din partidul național-țărănesc a fost comentată în diferite chipuri. S'a spus, de pildă, că furtunosul temperament al fostului ministru de Interne nu se mai împacă, de la o vreme, cu apatia în care căzuse partidul cu pricina. Au găsit apoi alții, unele deosebirii de ordine programatică, d. dr. N. Lupu declarându-se dintr'odată împotriva luptei de clasă, strecurată în program de d. Ion Mihalache. Fel de fel de alte explicații s'au dat, afară de una, pe care noi o credem cea mai plauzibilă. D. dr. N. Lupu a fost gonit din partidul național-țărănesc de... însușirile politice ale d-lui Iuliu Maniu.

D. dr. N. Lupu nu se sfîșie, la această privință, să-și mărturisească impresiile mai demult, înainte de aventuroasa fuziune. El cunoscuse pe d. Iuliu Maniu încă din perioada pertractărilor, și firea impulsivă a omului de neastâmpăr a luptă nu se putea împăca deloc cu întârzierile pertractoare ale prudentului prezident

de la Bădăcini. Iar mai târziu, după ce contopirea s'a înfăptuit, și d. dr. N. Lupu a avut prilejul să-și vadă tovarășii la lucru, decepția s'a transformat în indignare iar îndoielile au luat forma unei îngrijitoare certitudini. Înțelegând situația, d. dr. N. Lupu s'a preferat șef pe el însuși. . .

Leji au avut câte ceva de zis cu prilejul acestui gest de dezamăgire politică, numai autorul principal n'a suflat nicio vorbă. D. Iuliu Maniu a tăcut. D. Iuliu Maniu tace. D. Iuliu Maniu va continua să tacă. Nu e pentru prima oară când prudentul bărbat politic ia o asemenea cerebrală atitudine. De câțiva ani încoace, d. Iuliu Maniu scapă cu o precășă regularitate toate ocaziile de a se lămuri pe sine și pe ceilalți spectatori ai misterioaselor sale evoluții în gol.

Deunăzi, la Cameră, a fost o scenă de penibilă veselie când, după declarația d-lui dr. N. Lupu, întreaga adunare a izbucnit în hohote de ris, cerând d-lui Iuliu Maniu să se explice. Această dorință era cât se poate de naturală. Cine era mai chemat să lămurească situația partidului național-tărănesc după plecarea d-lui dr. N. Lupu decât șeful aceluia partid? Și totuși șeful, crispat pe scândura pupitrului, n'a articulat nicio singură vorbă. S'a roșit, s'a încruntat, s'a făcut miștitel, dar nimic nu l'a putut emulge din nămolul tăcerii în care se afundase.

Astfel, d. Iuliu Maniu s'a categorisit definitiv în politica țării printr-o însușire taciturnă: Președintele comitetului de o sută e omul care tăce. Care tace. . . și nu face — nimic.

O lecție de parlamentarism. — Acum câteva zile, în mijlocul unui val de interjecțiuni nearti-

culate pornite de pe băncile opoziției național-tărăniste, președintele Camerei, d. P. P. Negulescu, a avut o fericită intervențiune, care s'a ridicat la înălțimea unei adevărate lecții de parlamentarism. Profilul sobru de gânditor al distinsului profesor de filozofie, — care reprezintă și în politică o adevărată intelectualitate, — s'a ridicat ca o protestare împotriva trivialității, punând la locul lor pe turbulenții, cari în chip stăruitor încearcă să aducă în debaterile Corpurilor legiuitoare o atmosferă de mahalagism și de gaze asfixiante.

Această grijă neconținută a președintelui Camerei de a salva prestigiul de seriozitate al lucrărilor legiuitoare, punând zăgaz hotărât în drumul celor cari vor să-l coboare în vulgaritate și inutilitate, e cel mai bun serviciu adus parlamentarismului la noi.

Spunând adevărul întreg, autoritatea Parlamentului începuse în ultima vreme să scadă, de pe urma unor manifestațiuni de violență verbală, cari nu aveau nimic a face cu rostul acestui așezământ constituțional. Micii vânzători de ziare de pe calea Victoriei își făcuse un obicei să strige zilnic, în orele matinale, vestea marelui scandal de la Cameră. Scandal, de foarte multe ori, imaginar. Cu satisfacție trebuie să constatăm că de la un timp încoace liniștea a început să se restabilească în incinta Camerei, în avantajul autorității legiuitoare.

Pentru paza pe care a instituit-o, ca să ocrotească această autoritate, d. P. P. Negulescu merită recunoștința tuturor adevăraților prieteni ai democrației naționale. Căci compromiterea parlamentarismului duce, direct sau la dictatură, sau la Soviet.